

BARTUSZ-DOBOSI LÁSZLÓ

Vasadi Péter: Tenger mögötte

Vigilia, 2018

Vajon egy ember halálával „Becsukódik egy történet” (*Elbocsátó szép üzenet* – 2016), vagy a rokonok, barátok, a személyes tárgyak, az itthagytott eszmék, alkotások továbbírják azt? Bende József a *Vigilia* folyóirat és e posztumusz Vasadi-kötet szerkesztője szerint minden megkérdőjelezhetetlen biográfiai tény ellenére a *Tenger mögötte* – „egy még nyitott, születőfélben lévő verseskötet...” Vagyis ez a történet, az alkotójának más dimenzióba való átlényegülésétől függetlenül, még távolról sem ért véget.

A kötet a maga huszonnyolc, „odaátról” érkező vers-végrendeletével a *Vigilia* szép tiszteletadása a lap egy olyan szerzője, szerkesztője iránt, aki öt évtizeden át (1967-től haláláig, 2017-ig) elválaszthatatlan lelki hátterét képezte a folyóirat által teremtett virtuális közösségnek. Íróknak, költőknek, teológusoknak, papoknak, híveknek, s talán nem blaszfémia, ha azt mondom: angyaloknak mutatott példát elköteleződésben, hűségben, hitben, alkotáslélektanban.

Bende „vállalkozása” a 2016-os, utolsóán hitt *Csönd születik* című Vasadi-kötet címébe rejtett üzenetre cáfol rá. Bár a költő látszólag néma, a csönd ideje még nem jött el. Előbb még egybegyűjti megálmomatlan álmait, végigfuttatja ujjbegyeit a billentyűkön, szólásra hívja a csöndet. „...s jön engede / lmesen elő az, ami eddig / is ott volt, a csöndben, sz / ólítottan, mint az esőszag” (*Horowitz*). Ahogy a nagy orosz zongoravirtuóz kezei alatt dalra kel a csönd, úgy áradnak egyik valóságból a másikba az utolsó Vasadi-versek. Értelmet nyer általuk a metafizikai lét fogalma: a költő egy másik, nagyon más világból üzen.

Mert ahol most Ő van, ott hallani „a fatörzsek halk ropogását” (*Karácsony, 2017*), ott „Mindenfelé előre van. [...] A Teremtés-Gömbben nincsenek / irányok” (*Más vagy most is. 2. Himnusz a Földhöz*). Ezen a különleges helyen még „A semmi [is] színes” (*Más vagy most is. 3. Háttérzaj*). Pont, mint a költő virágcsokorba szedett versei esetében: „megműveli szavát, csokronként, / szín s szírom szerint” (*Asszonyok Vasváron II.*). Kis teológiai túlzással és csúsztatással: színről színre láttat.

A kötet aurája kék és arany: a tenger-mennyország és az aranyló-szentség. A strófák között kimondatlanul, mégis egyértelműen áthullámszik a végtelen kékség és a fenséges arany. E két szín adja a keretet – a fent és lent limesét –, az egyértelmű isteni

jelenléte, pont úgy, mint Rubljov *Szentháromság* ikonján. Többek között az „aranybrokátba / burkolt kisanya-szobor” (*Asszonyok Vasváron*), az „aranytál // öled tele javakkal / szavad, rajzod aranyhal” (*Istvánzsoltár*), az „aranycsillagos tető” (*Eucharisztikon IV*), az „arany sugar” (*Eucharisztikon X*), a „matt búza-arany” (*Van Gogh öröme*) vagy éppen az „Aranyabroncs” (*Richter szerelme*) ragyogják be a hit kékjét.

Ez a két szubsztanciális szín-forma jut eszünkbe e vers-tengerről. Mert Vasadi versei kék-arany színben „tengerlenek”. Végtelenségük, titokzatosságuk, áradó szépségük előtt pontosan azt az elnemesülésményt tapasztaljuk meg, amely őt is mindig elfogta a tenger látványától. „Szeretnék mondani valami / egyenrangút, hogy milyen, / mi ez az elsőprő jelenés, // de semmi nem jön ki, / nem akar elhangozni. / Ez a fajta valóság nem / hagyja magát megfogni” (*A Nagy-Idegen*).

Lehetséges volna, hogy a tenger-motívum a Vasadi-versek legtökéletesebb metaforája? Mert ez a különleges vers-tenger akkor is ámulatba ejti a szemlélődőt, ha nyugodt spondeus-síksággá csöndesül, s akkor is, ha gömbölyded jambus-hegyekbe emelkedik. „...A tenger / is így, s ilyen. Tornyosul / az óriás tehetetlenség, / de ugyanúgy megsüllyed, / fölpuposodik szüntelenül, / sőt, szökken, árad, s táncol / is. És nyugalmas tükör” (*Hasonlat*).

Ahogy a versekben a verslábaknak karaktermeghatározó szerepük van, pontosan ugyanaz a funkciójuk a hullámoknak is a tengerek esetében. Pusztán a formájukkal képesek megváltoztatni a vers-tengerben rejlő érzelmi töltet előjelét, irányát, üzenetét. A megfoghatatlanságukat pedig az adja, hogy hullám és természetesen versláb önmagában nem létezik. Az lényegében maga a tenger, ahogy a verslábak összessége maga a vers. Csakhogy a fent és a lent között lévő dialektika, vagyis az ellentétekben rejlő egyensúly eltalálása termeli ki magából azt az energiát, amit a szó-hullámok hordoznak. „Nem beszél fennen a költő, / csak lassan s alant...” (*Asszonyok Vasváron II.*). S pontosan ettől a kettősségtől válhat egy vers, illetve a tenger mélységek és magasságok hordozójává. Akár Vasadi egész költészete.

Ugyanezeket a váltott nézőpontokat állítja elének maga a jelen kötet is tematikai és formai sokszínű-

ségével, az idősíkok és a különféle műfajok egymásra épülésével. Különleges helyet foglal el ebben a virtuális tengereken átlebegő időutazásban a *Karácsony, 2017* címet viselő vers, hiszen ezt az ünnepet a költő az adott év november 24-én bekövetkezett halála miatt már meg sem érte. Mégis mindvégig olyan szemléletesen mondja el a fákkal való közös ünneplését, mintha az maga lenne a meg- és átél valóság. Talán egy másik valóságban meg is történt!

„Kerti vörösfenyőim alatt / ünnepelem a Születést. [...] Meg szoktam őket ölelni. / Nagy türelemmel hagyják.” A fáktól, növényektől tanult szellemi létmód, a szelíd bölcsesség és a keresztényi elfogadás nem pusztán poétikai artistamutató verseiben, hanem valóságos tapasztalat, maga a teljes szabadság. Az említett születésmotívum horizontális értelemben a Megváltó, vertikális olvasatban pedig magának a költőnek az új életre való újjászületésére vonatkozhatató.

„Mindazt bírják, érzem, ami / a Megszületettnak kedvére / lehet. Az ártatlanság / növényi tudás...” (*Karácsony, 2017*). Ez az ártatlanságban fogant szabadság mutatkozik meg a kötet szinte összes szövegére jellemző szabad formákban is. Szabad gondolat. Szabad szó. Szabad vers. Legyen az a háborút (*Két fogoly*), az elhunyt barátokat (*Sirató*), a zene és a festészet virtuózeit (*Horowitz; Richter szerelme; Van Gogh öröme*), a természetet (*Rigónóta*) vagy éppen a feleségét hatalmas tenger-opuszokban (*Hasonlat; A Nagy Idegen, és a Tenger mögötte*) megidéző vers, mind-mind a Vasadi-líra elsőpró Isten-tapasztalatának szabadságélményéből fakad. Ennek betetőződése a Mel Gibsonnak (!) dedikált hatalmas, tíz egységre tagolt *Eucharisztikon*, amely lényegében egy életmű-hitvallás a Szentháromság mellett. „templomban a Kezdet húzza a harangot, / nem a sekrestyés. / a Test világít benne, nem a lámpa. / a Halott lélegzete hallatszik. / aki itt van, mert messze suhant” (VI).

A Kezdet, a Test és a Lélegzet az Atya, a Fiú és a Szentlélek szinonimáiként új megközelítésbe he-

lyezik a templomot, azt a „nagy tényéri kozmosz[t], melybe' lakunk” (VI). Ez maga az emberi lét, amelyben „Mindent lehet, de nem mindent / szabad, mert nem-szabadulsz” (*Nyári kockák*).

A tartalmi és verstani sokszínűségben rejlő szabadságot erősíti a Bende által alkalmazott formai változatosság is, amelynek köszönhetően a kötetben a szokásos nyomdai verzió mellett hol a költő kézírásos, hol írógéppel, hol különféle folyóiratokba tördelt szövegtöredékeivel találkozhatunk. Igazi élő irodalom.

A kötetet s az életpályát a *Végül* című vers mint valami végső elszámolás azonban mégiscsak lezárja. A Vigilia olvasóinak és a barátoknak ajánlott szöveg egyértelműen egy költözés előtti búcsúzás, FÖLszabadulás, győzelem. „meredek zuhanás / lefelé. Hagyd el / végre magad. / Igaz, megköszörül / a sebesség, karcsú / leszel, de a fény / benned, s a bőrödön / is fölszabadul. [...] Íme, győztél.”

A versen keresztül egy utolsó, nagy feszültséget hordozó párbeszéd szem- és fültanúi lehetünk. Lényegében ez az a mindnyájunkra váró döntő pillanat, amikor az embernek, jelen esetben a lírikusnak, számat kell adnia életéről, munkásságáról.

Az Úr faggatja a költőt: „Mit hoztál? [...] És még? [...] És még?...” Aggódva figyeljük a költő választát. Vajon elegendő lesz-e felsorolnia, hogy miket gyűjtött? „a lombhengést [...] a ...Madarak / suhogó röptét, [...] A kerti zöld tömördek / árnyalatát, [...] a sátán / előreszögezett állat [...] A csönd barlangjainak / opál színeit, hangját, / ragyogását”? Azaz mindazt, amit érdemes egy-egy csokornyit, kötetnyi versbe összegyűjteni.

A dialógus dinamikája itt egy pillanatra megakad. Szinte magunkon érezzük az Atya tekintetét, ahogy a végső döntés előtt még egyszer, utoljára megvizsgál minket. A bennünk születő kétség a végsőkig feszül, s csak, amikor már „olvad a kő, / [és] késés az idő”, akkor kapjuk meg a feloldást. „...végigtapogat / a tekintete: Mégsem. Mégis.”

ALFÖLDY JENŐ

Farkas Judit: A titokzatos áramlás örököse – Beszélgetés Csernák Árpáddal

Hungarovox, 2018

Amennyiben elfogadjuk, hogy a művészet művelése és közkinccsé tétele nem egyéb, mint az emberiség szellemi életének „titokzatos áramlása” nemzedékről nemzedékre, mesterről tanítványra és egyéni-

ségről egyéniségre, akkor találónak érzem a címben rejlő állítást: azt, hogy Csernák Árpád kétszere- sen is hordozója ennek a szép, de nehéz örökségnek. A könyv Farkas Judit kérdező és Csernák Árpád